

DOPORUČENÍ VYPLÝVAJÍCÍ Z LEGISLATIVNÍ ANALÝZY

MGR. EVA FIALOVÁ, LL.M., PH.D.

Projekt:

Stop kybernásilí na ženách a mužích

Norway Grants, program Dejme (že)nám šanci

Číslo projektu: 505

Realizátor projektu: Gender Studies, o.p.s.

České právo obsahuje celou řadu ustanovení, která postihují jednání, jež by se dala nazvat kyberšikanou. Kyberšikana resp. šikana v prostředí elektronických komunikací nemá zakotvení v českém právním řádu. Šikana nemusí být vždy spojena s násilím nebo s vyhrožováním násilím. Stačí, když jsou osoby obtěžovány tak, že jim je znemožněn obvyklý způsob života a chování v prostředí elektronických komunikací. Pojem obtěžování české právo zná. Podle § 4 odst. 1 zákona č. 198/2008 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) se obtěžováním rozumí *nežádoucí chování, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí, nebo které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí ovlivňující výkon práv a povinností vyplývajících z právních vztahů*. Antidiskriminační zákon nicméně spojuje obtěžování pouze s diskriminací z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru, dle § 1 odst. 1 výše uvedeného zákona, např. v souvislosti s právem na zaměstnání, přístupem k povolání, k sociálním službám, apod. V českém právu není obsažena ochrana před obtěžováním, které se nezakládá na výše zmíněných důvodech, nebo se netýká souvislostí uvedených v antidiskriminačním zákoně.

Doporučení: Přijmout zákonná ustanovení upravující ochranu před obtěžováním, které zohledňují genderové aspekty obtěžování, tedy zakotvit ochranu před chováním, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby, její zastrašování, ponižování, pokořování nebo urážení v prostředí elektronických komunikací.

Nedostatky právní úpravy však lze spatřovat v nedostatečné trestněprávní a správněprávní úpravě některých forem jednání. Tímto jednáním máme na mysli kontaktování poškozeného prostřednictvím prostředků elektronické komunikace, popř. prostřednictvím sociálních sítí, které poškozeného obtěžuje buď svoji intenzitou, nebo obsahem komunikace.

Výše popsané jednání nemusí být kvalifikováno jako trestný čin, neboť toto jednání nedosahuje potřebné intenzity. Zároveň nebývá takové jednání kvalifikováno jako přeštek, jelikož toto jednání není výslovně zahrnuto v § 49 zákona o přeštcích upravující přeštky proto občanskému soužití.

Znakem skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 TZ je pronásledování, jež je způsobilé vzbudit v poškozéném důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Ne každé pronásledování prostřednictvím sms zpráv, emailů nebo prostřednictvím sociálních sítí vzbuzuje v poškozéném obavu o jeho život, nebo zdraví. Přesto je možné toto jednání nazvat kyberšikanou, neboť poškozéného obtěžuje, či mu dokonce znemožňuje další užívání prostředků elektronické komunikace.

Výše popsané jednání nebývá v praxi kvalifikováno jako přeštek proti občanskému soužití. Přeštku proti občanskému soužití podle § 49 odst. 1 písm. c) zákona o přeštcích se dopustí ten, kdo úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přeštku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním. Aby mohl být pachatel kyberšikany spočívající v opakovaném a obtěžujícím kontaktování poškozéného uznán vinným z přeštku proti občanskému soužití, muselo by být takovéto jednání orgánem, který je příslušný k rozhodování o přeštku, posouzeno jako narušení občanského soužití schválností nebo jiným hrubým jednáním.

Doporučení: Aby mohl být pachatel kyberšikany, který poškozéného opakovaně prostřednictvím prostředků elektronických komunikací kontaktuje a tímto kontaktováním nebo obsahem zasílaných zpráv poškozéného obtěžuje, potrestán jako pachatel přeštku nebo v případě vyšší škodlivosti jednání uznán vinným ze spáchání trestného činu, byla by vhodná následující úprava stávajících ustanovení:

- 1) Do ustanovení § 354 TZ doporučujeme vtělit podmínku umožňující uznat vinným trestným činem nebezpečného pronásledování toho, kdo jiného dlouhodobě pronásleduje, a toto jednání je způsobilé jiného omezit v obvyklém způsobu života.

- 2) Do ustanovení § 49 odst. 1 zákona o přestupcích doporučujeme přidat skutkovou podstatu přestupku proti občanskému soužití spočívající v opakovaném nežádoucím kontaktování jiného prostřednictvím prostředků elektronických komunikací.

Některé projevy kyberšikany lze řešit přímo s poskytovatelem služby (např. nahlášení nevhodného obsahu příspěvku či fotografie), chování závažnějšího charakteru je postižitelné trestním právem.

Doporučení: Přijmout ustanovení zakotvující povinnost poskytovatelů služeb elektronických komunikací (poskyvatelé internetových služeb např. internetového hostingu, mobilní operátoři) informovat uživatele o možnostech ochrany před obtěžováním, resp. kyberšikanou přímo těmito poskytovateli, tedy možnost nahlášení a odstranění šikanózního obsahu spolu s kontaktními údaji na osobu nebo osoby, které tato opatření zjišťují.

V České republice je stále nahlášen nízký počet případů kyberšikany. Důvodem může být neznalost právní úpravy a skutečnosti, že se toto úprava vztahuje i na šikanózní chování pachatelů v prostředí elektronických komunikací. Dalším důvodem může být špatná vymahatelnost práva zapříčiněná vágností právní úpravy, která neposkytuje specifickou ochranu obětem kyberšikany, která nespočívá ve vyhrožování újmou na zdraví nebo na životě nebo která nedosahuje intenzity, která by oběti objektivně vyvolávala důvodné obavy o její život a zdraví.

Doporučení: Zajistit osvětu a zvýšit povědomí (potenciálních) obětí o možnostech právní ochrany před kyberšiknou.

Je zde nedostatek školených profesionálů a odborníků, kteří by se aktivně podílely na prevenci a potírání kyberšikany. Tento problém se vztahuje i na orgány činné v trestním řízení, neboli na policejní orgány, státní zástupce a soudce, jakož i na osoby, které rozhodují o přestupcích.

Doporučení: Motivovat výše zmíněné osoby k aktivnímu vzdělávání se v této oblasti a zajistit existenci odborných školení zajišťujících povědomí těchto osob o kyberšikaně.